

Podręczny Słownik Polityczny.

EMIGRACJA — od łacińskiego słowa *migrare* t. j. wędrować — wywędrowanie; własnowolne, choć nie zawsze dobrowolne, opuszczenie własnego kraju bez zamiaru powrotu do ojczyzny lub z nadzieją powrotu do niej w innych, lepszych, okolicznościach. Jeśli emigracja łączy się z wyraźnym zamiarem osiedlenia się w pewnym oznaczonym kraju, czyli z zamiarem imigracji, wtedy może być przejściowym etapem do ekspatriacji, t. j. wyrzeczenia się własnej ojczyzny i wyboru innej. Jednak nie zawsze emigracja jest wstępem do ekspatriacji; przeciwnie często ludność emigrująca nawet bez zamiaru powrotu, zachowuje łączność z rajem rodzinny, nie rzeka się bodaj ideowego związku z ojczyzną, i jeśli jest masową i skupioną, tworzy kolonję, podległą formalnie lub nieformalnie metropolii, t. j. macierzy. W każdym razie emigrant, dopóki formalnie nie uzyskał obywatelstwa w innem państwie, pozostaje poddanym własnego państwa i ono obowiązane jest udzielić mu opieki i pomocy.

Poza taką emigracją właściwą, t. j. wywędrowaniem z granic własnego państwa, mówi się także o emigracji wewnętrznej, np. o emigracji ludności wiejskiej do miast, która jest objawem zwykłym przy rozwoju wielkiego przemysłu i handlu, koncentrującego się w miastach i dającego ludności wyższe zarobki, niż te, które osiąga się w rolnictwie. Takie wewnętrzne ruchy ludności, będące wynikiem przeobrażeń stosunków ekonomicznych i społecznych w danem państwie, nie są emigracją we właściwym tego słowa znaczeniu. Nie są także emigracją wędrowki ludów koczujących, które nie mają własnego terytorjum, własnej ojczyzny. Wielką wędrowkę narodów, na początku ery średniowiecznej, tylko z zastrzeżeniem i odnośnie do punktu ich wyjścia z pierwotnych swych siedzib azjatyckich, nazwać można emigracją.

Emigracja jest objawem tak starym, jak stara jest historia osiadłych i zorganizowanych narodów i państw. Istniała ona w znacznych rozmiarach w starożytnych państwach Grecji i Rzymu i dawała wówczas początek licznym i bogatym kolonjom, rozszerzając władzę i cywilizację tych państw w całym ówczesnie znanym świecie. W okresie średniowiecznego feudalizmu europejskiego, przykuwającego ludność do roli i do cechowych miejskich organizacji, emigracja znacznie osłabła. Z odkryciem nowych lądów Ameryki, z rozwojem żeglugi, emigracja ożywiła się, przybierając początkowo formy awanturniczych wypraw po złote runo. W w. XIX emigracja stała się objawem powszechnym dzięki niezwykle ułatwieniu komunikacji i ogólnie przyjętej wolności przenoszenia się.

Różne są przyczyny, pchające ludność do emigracji wszystkie zaś zbiegają się w jednej myśli — szukania lepszej doli.

Inaczej mówiąc, różnorakie poszczególne przyczyny mają grunt wspólny — ekonomiczny.

Najczęściej przeludnienie ojczystego kraju, zarówno bezwzględne, jak względne, zmusza ludność do szukania wyżywienia i lepszych warunków bytu w krajach obcych. Trudno przypuścić możliwość masowej emigracji z kraju, w którym życie jest łatwe, zarobki dobre a ludność niezbyt gęsto skupiona; w takiej sytuacji emigrują tylko awanturnicy o umyśle przedsiębiorczym i burzliwym, którzy nieraz, poza osobistą karierą, oddać mogą oczywiście wielkie usługi, zdobywają dla niej nowe kraje, rynki zbytu, źródła bogactw i władzy. Jednak i w takich wypadkach masowa emigracja jest możliwa, jeśli nie jest objawem samorzutnym, lecz przedsięwzięciem sztucznie propagowanym, zorganizowanym bądź przez własne państwo celem załudnienia i eksploatacji kolonij, bądź przez obce państwo lub działające w jego interesie organizacje, celem przyciągnięcia imigracji do swych pustych i niewyżytych krajów.

Polska, kraj o zbyt gęstej ludności rolniczej, zbyt małym rozwoju wielkiego przemysłu, w którym handel zmonopolizowany jest przez obcą ludność żydowską, posiada warunki, sprzyjające emigracji masowej. W ciągu XIX w. emigracja ludności rolniczej do Ameryki Południowej, specjalnie zaś do Brazylii (Parany) i ludności robotniczej i rzemieślniczej do Ameryki Północnej stworzyła na nowym lądzie wielkie, po kilka milionów liczące, skupienia Polaków, którzy nawet po przyjęciu obywatelstwa amerykańskiego nie stracili ideowej i materialnej łączności ze starą polską ziemią. Są to istotne kolonie polskie, które wyzyskaniem swoich wpływów, poparciem moralnem i materialną pomocą oddały sprawie polskiej niezmiernie usługi podczas wojny światowej 1914 — 1919 r., kiedy rozstrzygały się losy odrodzonego państwa polskiego.

Odrębny rodzaj emigracji stanowi emigracja polityczna. Ma miejsce wtedy, kiedy, wskutek prześladowań politycznych lub religijnych, pewna część obywateli państwa szukać musi schronienia poza granicami własnego kraju (jak np. emigracja protestantów francuskich do Niderlandów, Niemiec i innych sąsiednich krajów, po odwołaniu przez Ludwika XIV edyktu nantejskiego w r. 1685). Następuje także po rewolucjach, przewrotach państwowych i nieudanych powstaniach narodowych przeciwko obcej władzy, kiedy zwolennicy dawnego ustroju lub szernierze wolności uciekają z własnego kraju dla ratowania swego ży-